

סגן הדרגות 1948

הטבות של רס"ן. להענקת הדרגה התיקנית מיד לקבלת התפקיד, חשיבות של ממש רק בתפקידים הבכירים בירי תר - של אלוף ורא"ל. משום מיעוטם (מיספרית), של בעליהתפקידים הללו, "ייצוגיותם", וכן מפני ריבויים היחסי של קצינים בדרגת תא"ל, הכפופים לאותו אלוף, מהווה מתן הדרגה לו מיידית למינויו, מרכיב חיוני למעמד וליוקרתו.

בימים הרחוקים ההם, של קדם-שתי-הימים, לא היו גם בצה"ל, ממהרים מדי להעניק את הדרגה התיקנית, מיד למינויו. המיקרה הבולט ביותר, הזכור לי, נוגע למוטי הוד, אשר מונה ב-1966 מפקד חיל-האוויר, בלחצו האישי של עזר וייצמן ובניגוד לדעת רבים מאד בצמרת צה"ל, וגם בחיל-האוויר, בהיכנסו לתפקידו היה הוד

במרחב שבין סא"ל לאלוף נחוצ להוסיף עוד דרגה

אל"ם (טרם הונהגה או בצה"ל דרגת תא"ל), והפך אלוף רק כעבור זמן-מה, משהוכיח את יכולתו בתקריט מסור יימת בצפון.

אפשר להתוכנה על הצידוע הענייני שב-השעיית דרי גת האלוף למוטי הוד, אבל חשובה הרבה יותר העובדה, שהיו ימים, שבהם סברו וקיבלו גם בצה"ל, שאין כל הכרח להתאמץ להדביק על כתפי הקצין, את הדרגה התיקנית מיד ברגע קבלת התפקיד, וכי מוטב ומותר להימנע מכך, כדי שתישאר פתוחה האופציה להסרת הקצין מתפקידו החדש והרס, ולהשבתו לתפקיד זוטטר יותר. אבל שעה שלגבי קצינים בתפקידי אלוף - שבי וודאי נבחנו היטב-קודם לכן - יש ליישם תפיסה זו רק במקרים מיוחדים, הרי לגבי קצינים העולים לתפקידי סגן-אל"ם, צריך ונחוצ ליישמה כדבר רגיל.

תמונת כל מרחב-התפקידים של רמות סגן עדיאל"ם צריכה להראות, בקביעות, שחלק נכבד מקצינים אלה, ואפילו רובם, דרגתם נמוכה מזו התיקנית ושפיתת תדבר היא רק הקפדה ארוכה על פו"מ.

בעיתות מלחמה, או לאחרי מלחמה, שעה שאבידות והתחלפות מזרזים את הקידום, צריכה נטיה זו להתחזק, לא להיחלש. אמנם, לא יהיה מקום, בנסיבות המתוארות, מעלאת חסרות וסיטונות יותר בדרגות - אבל הדבקות בפו"מ תשמור בירי צה"ל את האמצעי היעיל היחיד, לעצור את "השיטפון" ולבקר אותו, תחת שייטבע בו, תוך סחיפתה ומיטושה של פירמיות-הדרגות, הרי מובן, כי קידום-בתפקיד, הנעשה בחסותן ותחת לחץ, רק כדי לסתום חורים קריטיים, שנבעו פתאום, איננו יכול להי סמך על שיקול-דעת ובחינה מספיקים.

שיטת ה"ריז-ריז" של הצבא הבריטי - המאפשרת החזרה מיידית לתפקיד ולדרגה נמוכים יותר, בכל עת, לפי הפו"מ שאיננו ברישיונו - מגלמת את הפיתרון האידיאלי לבעיה זו. בצבאות כגון צה"ל, שבהם איננה נהוגה וגם יקשה להכניסה, הכרח חיוני הוא, שיימצאו בידי הצבא דרך והזדמנות ממוסדים אחרים, לבדוק כל

דרגת-תיקנית של תפקיד מסויים ורואים, הכרחי, שהי דרגה-התיקנית של המקביל לו והגבוה ממנו. תהיה גבוהה תמיד יותר.

כמידה שרואים צורך בפער בין דרגותיהם של שני תפקידים עוקבים ב"סגן" תפקידים מסויים, יש לדעת בדרך ההפוכה: ליתוט את הדרגה-התיקנית של התפקיד הגבוה - ולק" בווע דרגה נמוכה יותר לזה שמתחתיו!

שנית, יש לחסל את הנהוג, שאותו תפקיד עצמו זוכה, ברבות השנים, לדרגה-תיקנית גבוהה יותר, למרות שלא חל שינוי מהותי בו.

כחמש, אפשר וצריך להנחיק את ההבחנה בין "בכירות" ו"זוטרות" כאותה דרגה עצמה. בצבא הבריטי, למשל, ניתן היה למצוא שרשרת פיקוד, בה נמצאו שלושה תפקידים, זה מעל זה, וכולם באותה דרגה: מפקד הארטילריה באוגדה היה בריגדיר (אל"ם), זוטטר, ו מפקד הארטילריה של הקורפוס הגי ביה ממנו, היה אף הוא בריגדיר, אך "בינוני", וקצין הארטילריה במפקדה הגבוהה יותר, של הארמיה, אף הוא דרגתו בריגדיר, אבל "בכיר".

בארצות-הברית הדרגה הגבוהה ביותר, בכל שלוש הזרועות, היא גנרל "מלא" (ארבעה כוכבים), שהיא דרי גתו התיקנית של מפקד-ארמיה (אגב, פטון, כרעיו מפקדי הארמיות האחרים, היה רק לויטננט-גנרל, של 3 כוכבים, שהיא דרגתו התיקנית של מפקד קורפוס בלבד - ולוואי עלינו כמה, "חת-תיקנים" כמותו). כך, אותה דרגה עצמה משרתת כעת את 4-5 הרמות העליונות בכוחות ארצות-הברית ואין פרץ או צווחה, משום שמוקנים לה 4-5 רמות-מישנה של בכירות. גם לצה"ל אין התופעה זרה לגמרי: למשל: דרגתם התיקנית של מג"ד ושל סגן מפקד-חיטיבה, הגבוה ממנו, היא סא"ל.

הנמכת הדרגות-התיקניות, כאמצעי ראשון-במעלה לתיסוף מעמד הדרגה בצה"ל, צריכה להתחיל מפירמי-דת התפקידי-הפיקוד, אותם תפקידי-פיקוד שקבועות להם כיום דרגות גבוהות מדי - ובכמה מיקרים, בעיקר כדי לעלות בדרגה וצוי שהקצין יבחר ב"סוס" - כלומר, יתחבו לקליקה חזקה ומצליחה

כדי לעלות בדרגה וצוי שהקצין יבחר ב"סוס" - כלומר, יתחבו לקליקה חזקה ומצליחה

בפיקוד על אלמנטים מסייעים מסויים, אף גבוהות עדי להתמיה - יקוצצו מייד לרמתם הנכונה.

אבל עיקר ההנמכה בתפקידי-הפיקוד יתי בטא בקביעות שתי דרגות-תיקניות לכל תפי קיד (כאשר הדבר אפשרי), מה שייצור גם מתחיד-דרגות באותו תפקיד עצמו.

כך, לדוגמה, אם דרגתו התיקנית של תפקיד-פיקוד מסויים היא כיום רס"ן, יש להפוך אותה לדרגת סרן רס"ן; ואז, באותה יחידה יהיו רוב הקצינים באותו תפי קיד מסויים, בדרגת סרן, ורק הבכירים בהם יקבלו, בבוא זמנם, רס"ן.

כיוון שיעשה תיקון זה בתפקידי-הפיקוד, יש לעשות (המשך בעמוד 26)

נפוצה וחלה בעיקר בתפקידי-מטה, מינהלה והדרכה, ולגבי "עוזרים" ו"סגנים" שונים וראשי "מחלקות", "מדר רים", או "ענפים", במפקדות העליונות.

כתוצאה מכך, עוות בצהל היחס הנכון בין פירמידת הדרגות של תפקידי-פיקוד לזו של תפקידי "העזר" לכל מיניהם וסוגיהם: כמעין גירסה צה"לית של העדפת "סקי טור השירותים" על "סקטור היצרנים", נהגים האחרונים מדרגות גבוהות מדי ביחס לראשונים.

למשל: דרגת קצין-המטה הגבוה ביותר, בכל עוצבה, אמורה להיות - והינה - ככה הצבאות הנאורים, נמוכה, ברמה אחת, מזו של מפקד-המישנה המיורי, שבאותה עוצבה: וכי אותם מקרים, ויצאים מן הכלל, שבהם אין מאפשרת פירמידת-הדרגות פער זה ומכתיבה דרגה שווה, יהיה קצין-המטה "זוטטר" בדרגתו, לעומת מפקד-המישנה.

כך, באוגדה בריטית, דרגת המטה הגבוהה ביותר היא

טבלת השוואה						
צבא (יבשה) בריטי	צבא ויח"א אמריקאים	תפקיד פיקודי אופייני	צה"ל, 1948	צה"ל, 1967	צה"ל, 1973	צה"ל, 1974
לויטננט שני קפטן	לויטננט שני קפטן	מ"מ מ"מ מ"פ	סגן סגן ראשון סרן	סג"מ סגן סרן	סג"מ סגן סרן	סג"מ סגן סרן
לויטננט קולונל קולונל בריגדיר	מייג'ר לויטננט-קולונל קולונל	מ"פ מג"ד מח"ט	רס"ן רס"ן סא"ל	רס"ן סא"ל אל"ם	רס"ן סא"ל אל"ם	רס"ן סא"ל אל"ם
מייג'ר-גנרל לויטננט-גנרל גנרל ("מלא") גנרל גנרל פילדמרשל	מייג'ר-גנרל לויטננט-גנרל גנרל ("מלא") גנרל גנרל פילדמרשל	מפקד-אוגדה (**) מפקד-קורפוס (***) מפקד-ארמיה (****) קבוצת-ארמיות מפקד-זירה רמטכ"ל זרועי רמטכ"ל עליון	אלוף רב-אלוף רב-אלוף	אלוף רב-אלוף רב-אלוף	אלוף רב-אלוף רב-אלוף	אלוף רב-אלוף רב-אלוף

לויטננט-קולונל, ודרגת מפקד-המישנה (המח"טים), בריי גדיר, גבוהה ממנה בשתי רמות. בצבא ארצות-הברית דרגת "ראש-המטה" היא קולונל "זוטטר", לעומת קולונל "בכיר", שהיא דרגת המח"ט - ובכל העוצבות שמעל לאוגדה יהיה ראש-המטה נחות בדרגתו לעומת מפקדי המישנה. הצבא המערבי-גרמני אמנם, העתיק, לאחר מיל-חמת-העולם-השנייה, את שיטת-המטה האמריקאית, אבל הוריד את דרגת ראש-המטה באוגדה ללויטננט-קולונל, כך שהפער הנכון מתקיים בו לכל האורך.

בצה"ל, כאמור, המצב שונה - לטובת קציני-המטה (ושאר בעלי-התפקידים-שאינם-פיקוד), מה שגורם תאור זה מוגברת ומתמתת של התהליך האינפלציוני, ומעוות בקביעות את פירמידת-הדרגות, תוך הרחבת-יתר והכבדת יתר של ראשה.

להוריד מלמעלה למטה תיקונו של עיוות זה נחוצ, קודם כל, להפוך את כיוון "דחיקת" הדרגות, שתהיה מלמעלה למטה, במי קום שהיא כעת מלמטה למעלה. דחיינו: כיום, נוטלים

מינויי-פוזו נדי לאחר שנעשה, כדי שיוכל לחזור בו ול- בטלו, אם הגבר מתבקש. במקום שבמצבים אלה, או לקראתם, ידבק צה"ל בעיקשות מיוחדת, בפז"מ - עוגן החלף וכסיס-הבקרה היחיד שלרשותו - הרי דווקא בהם חלך בדרך ההפוכה וזרה את הפז"מ לכל רוח. באופן זה חסם צה"ל בפני עצמו, במודיו ובאופן אפקטיבי ביותר, כל סיכוי לבקר רה-חוזרת ולתיקון עיוותים, שכתוצאה מינויי-חלץ חפויים.

הפז"מ, יחד עם המרר הטוב ותיחסים הי נכונים בפירמידת-הדרגות, נשפחו ונשטפו כי מכול עדייה-דרגה, אשר, "השלכת", כהתקף כלי תיניתי-ההשבה של אמוק תפקודי, השילה על כתפי "כל העולם" הנמכת גובה הדרגות-התיקניות.

אחד הביטויים הכרויים לאי-החשבת הדרגה יגלה בנטייה, האופיינית מאד לצה"ל, לחספ, בלא הרף, כל הזדמנות ופטנט להעלות את גובה הדרגה-התיקנית, בכל תפקיד ותפקיד.

סולם תפקידי-הפיקוד הוא נוקשה ביחס - למרות שגם בו, "הצליח" צה"ל, בכמה תפקידים, לקבוע דרגות-תיקניות גבוהות מן המקובל (וההגיוני), לכן, התופעה